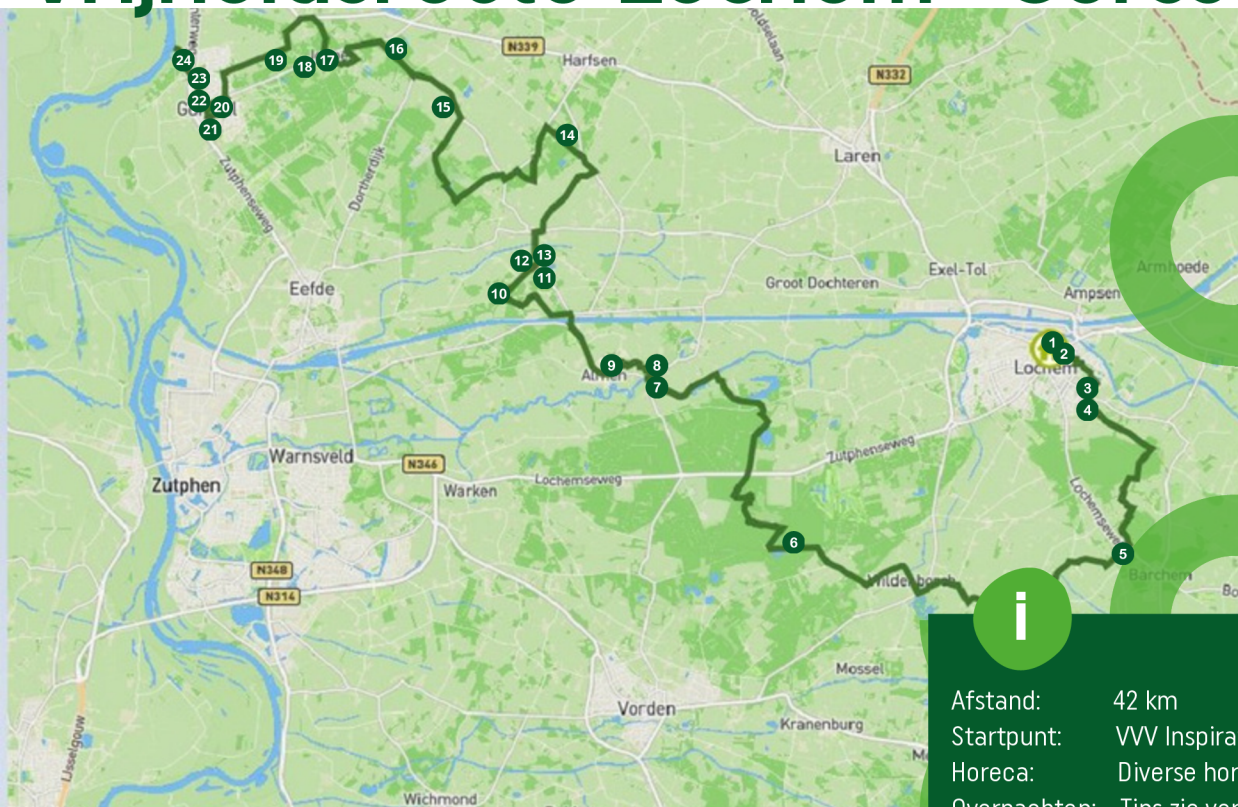

wandeltocht

Dit lokale streekpad volgt voor een groot gedeelte het spoor van de bevrijders. De wandeling is verdeeld over twee dagen en slingert zich door het uitgestrekte buitengebied in de gemeente Lochem.

Vrijheidsroute Lochem- Gorssel

i

Afstand: 42 km
Startpunt: VVV Inspiratiepunt Lochem
Horeca: Diverse horeca en rustpunten
Overnachten: Tips zie verderop. Je kunt de route opsplitsen naar eigen inzicht.
Extra: Deze routebeschrijving bevat korte stukjes informatie. Voor uitgebreide informatie verwijzen wij naar het bronnenboek op vvvlochem.nl/bronnenboek

Introductie:

Dit lokale streekpad volgt voor een groot gedeelte het spoor van de bevrijders. De wandeling is verdeeld over twee dagen en slingert zich door het uitgestrekte buitengebied in de gemeente Lochem. Het startpunt is bij het Liberation Museum in het Oude Stadhuis in het centrum van Lochem. Via de Lochemse Enk, waar de vrijheid flink bevochten is, wandel je naar Barchem om vervolgens via het Grote Veld en Landgoed Velhorst de rivier de Berkel over te steken naar Almen. Op verschillende locaties onderweg vonden tijdens de oorlog bijzondere gebeurtenissen plaats. De verhalen gaan over de strijd, bevrijding, Jodenvervolging of het verzet.

Met frisse moed en vol opgedane indrukken begin je dag 2. Je hebt een flinke wandeling voor de boeg. Vanuit Almen steek je het Twentekanaal over en begeef je je richting Harfsen. Je wandelt langs het oorspronkelijke dorp. Via de Gorsselse Heide en Joppe wandel je richting de dorpskern van Gorssel om de route te eindigen bij de IJssel. Ook deze dag passeer je kenmerkende locaties met boeiende verhalen. Uiteraard kun je deze route zo verdelen als je zelf wilt. Op en in de buurt van de route bevinden zich verschillende overnachtingslocaties, die je van te voren kunt boeken. De route volgt zoveel mogelijk het wandelnetwerk. Af en toe kun je een stukje afsnijden. Dat wordt aangegeven in de beschrijving. Check vvvlochem.nl.

Routebeschrijving:

1. Als je het Liberation-museum verlaat wandel je met de Gudulakerk aan je linkerzijde zo 't Ei op. Volg dit straatje dat overgaat in de Gudulastraat, Tuinstraat en steek dan recht over de Kastanjelaan in. Aan het einde van de Kastanjelaan sla je rechtsaf de Nieuweweg op.

gorssel

landelyk
lochem

Abraham Nijstad (1)

Eigenlijk had hij er helemaal geen zin meer in. De verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog hadden hem zijn illusies ontnomen. Hoe kon het gebeuren dat de gemeenschap waar hij, Bram Nijstad, zoveel aan had bijgedragen, zomaar een honderdtal medeburgers uit zijn midden liet weghalen? Ruim honderd joodse Lochemers, de geloofsgemeente waarvan hij zelf jarenlang voorzitter was. Zeker, hijzelf en zijn gezin waren levend teruggekomen. Maar het merendeel van de joodse Lochemers en hele gezinnen van zijn ooms en tantes, neven en nichten waren door de Nazi's vermoord. En bijna vier jaar lang in onderduik en gevangenschap, levend tussen hoop en vrees, waren niet ongemerkt aan hem voorbijgegaan. Nu kon en moest hij dan weer verder met zijn leven en zijn werk. De Kunst- en Antiekhandel Nijstad aan de Markt in Lochem moest weer nieuw leven ingeblazen worden. Bram kon dat maar moeilijk opbrengen. Voor het oog van de Lochemers moest hij verdergaan alsof alles bij het oude was. Maar dat was het niet.

Liberation Museum (2)

Het Liberation Museum Lochem is sinds 2023 gevestigd in het oude gemeentehuis boven de VVV in Lochem. Naast de aandacht voor de bevrijding van Lochem, wordt ook aandacht besteed aan het leven tijdens de oorlog in Lochem. De permanente tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog voert je terug naar het leven in de oorlog. Een leven vol verzet, verlies en soms 'gewoon' de dag proberen door te komen. In het Liberation Museum Lochem nemen we je vooral mee naar de bevrijders van Lochem: wie waren ze, wat deden ze en wat gebeurde er toen in Lochem? Opdat wij niet vergeten!

Dit interessante museum is gratis toegankelijk en huist in hetzelfde pand als het VVV Inspiratiepunt. Het museum is geheel afhankelijk van giften. Een donatie wordt bijzonder op prijs gesteld.

2. Sla de eerste weg links in. Dit is de Haitsma Mulierlaan. Volg deze straat en houd op de splitsing rechts aan richting Het Hertenkamp. Loop met de bocht mee en houd rechts aan. Je bent nu op de J.A. Staringweg.

De bevrijding van Lochem (3)

Op 1 april 1945 streden Britse troepen in de 'Slag op de Langense Enk' tijdens hun opmars richting Lochem. De geallieerden, al negen maanden op weg vanaf de Normandië-invasie, bevrijdden uiteindelijk de Achterhoek en naderden Lochem. De Duitsers hadden een verdedigingslinie opgebouwd, maar de Britten, ondersteund door tanks, overwonnen de weerstand. Na hevige gevechten bereikten ze op 2 april het centrum van Lochem, waar de bewoners uit hun schuilkelders kwamen. De bevrijding was echter kort, aangezien de Britten snel door trokken naar Oldenzaal, waarna Canadese troepen het overnamen.

3. Steek de Zwiepseweg rechtover en wandel het zandpad op. Je begeeft je nu op de Enk, waar tijdens de oorlog zwaar gevochten is. Aan de rechterkant bevindt zich het Somersetmonument. (4. Somerset - Oorlogsmonument)

Somerset - Oorlogsmonument (4)

Het monument 'Somerset' herinnert de inwoners van Lochem aan de bevrijding op 1 en 2 april 1945 door de 43e Wessex Divisie, bestaande uit de 4e Somerset Light Infantry, het 4e Wiltshire Regiment, de Sherwood Rangers en de 4e en 7e Dragoon Guards. Het is geplaatst op een gedeelte van het vroegere traject van de trambaan, dat dwars over de Enk liep. Op 1 april 1988 is aan het begin van de trambaan/Somerset een monument opgericht voor de gevechten van de 43rd Wessex Division op de Langense Enk. De tekst op de steen luidt als volgt:

ALL THE WAY FROM NORMANDY'
'4th. Bn. The Somerset Light Infantry (P.A.)
'4th. Bn. The Wiltshire Regiment
'The Sherwood Rangers
'The 4th. / 7th. Dragoon Guards
BEVRIJDERS VAN LOCHEM
1-2 april 1945

Elk jaar op 1 april wordt het beheer van het gedenkteken met een kleine plechtigheid overgedragen aan een volgende generatie eersteklassers van het Staringcollege.

4. Houd op de splitsing voor het huis met de rieten kap links aan. En wandel een heel stuk rechtdoor, dit is de Hessenweg. Volg de paarse routebordjes, dit is de Lochemse Berg route (wandelroutenetwerk M19-M23-M44-M74), bovenop de heuvel ga je rechts het bos in.

5. Steek de Lochemseweg over en vervolg je wandeling over de Woodbrookersweg. Sla bij de eerste kruising (M74) rechtsaf de Looweg op en bij de eerstvolgende mogelijkheid (M70) sla je linksaf (aan de rechterzijde bevindt zich een picknickplaats).

Onfortuinlijke soldaat Henk Schutte (5)

Op het terrein van de Woodbrookers bewaarden de Duitsers landmijnen en andere explosieven. In de nacht van 31 maart 1945 haalden zij dit materiaal weg. Na controle door de geallieerden en de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten (N.B.S.) werd er toch nog munitie gevonden. De op scherp gestelde landmijnen werden heel voorzichtig, lopend en 'op handen gedragen', naar de Maandagsdijk vervoerd en daar tot ontploffing gebracht. Bij de Woodbrookers bleef het bord 'Gevaarlijk Terrein' en de afrastering staan. Op 27 april 1945, bijna 4 weken na de bevrijding, sneuvelde Henk Schutte (20) op deze plek door een explosief. Hij is één van de drie Barchemse soldaten die de oorlog niet overleefd hebben.

6. Je bevindt je op het Toone Harkinkpad, dit pad is vernoemd naar een verzetsheld. Aan het einde van het pad houd je links aan en sla rechts de Winkeldijk op. Op de splitsing met de Schoneveldsdijk ga je linksaf.

7. Volg de Schoneveldsdijk (let op het verkeer) en neem de tweede weg rechts. Dat is de Polsteeg. Volg deze tot je op de kruising met de Wildenborgseweg komt.

8. Sla hier rechtsaf en volg de weg die na de bocht overgaat in de Nijlandweg. Sla vlak voorbij de parkeerplaats van kasteel de Widenborch (is links) linksaf het voetpad in. Houd bij de gracht rechts aan en wandel door de bosschages naar het kruispunt met de Wildenborchseweg (E12)

9. Steek de weg recht over naar de Schoolhuisweg. Wandel deze uit tot het kruispunt met de Galgengoorweg. Sla hier rechtsaf.

10. Wandel de Galgengoorweg tot hij afbuigt naar links. Ga rechts de Vennemansweg op, dit is een zandweg. Bij de kruising met de Oude Borculoseweg ga je linksaf. Op de volgende kruising sla je rechtsaf de Wientjesvoortseweg in.

Wapendropping Grote Veld (6)

Op 11 november 1944 vond in het Grote Veld tussen Lochem en Vorden een wapendropping plaats. De verzetsgroep uit Barchem had dringend wapens nodig voor sabotagedaden en kreeg via een illegale zender de coördinaten door voor twee afwerpterreinen. De eerste poging op 9 november mislukte vanwege technische problemen, maar op 11 november was de operatie succesvol. 's Middags werd de juiste roepzin via de radio doorgegeven, en 's avonds bevestiging van de drop. Vele verzetsleden uit verschillende steden verzamelden zich op het terrein en troffen veiligheidsmaatregelen. Na enige vertraging door een defect aan de verlichting, landden uiteindelijk zeventien containers met wapens en munitie op parachutes, waarmee de verzetsgroep voor een tijd was voorzien van de benodigde middelen.

11. Vlak voor de eerstvolgende kruising sla je links het bospad in (T96). Houd rechts aan bij (T95) en als je weer op het hoofdpad komt ga je linksaf. Volg dit pad tot je bij Wandelknooppunt (W54) bent.

12. Sla rechtsaf (dit pad heet Erik naast het karrespoor). Je volgt nu een stukje de Heideroute Grote Veld van Natuurmonumenten (gele pijltjes) tot wandelknooppuntbordje (T36) op de Oude Vordenseweg. Hier sla je rechtsaf.

13. Steek de kruising met de Zutphenseweg recht over en vervolg je route op de Oude Vordenseweg. Op de kruising met het Tolzichtdiekske (T27) sla je linksaf. Aan het einde van het pad rechts. Steek de Lageweg recht over en volg het wandelpad. Je begeeft je op Landgoed Velhorst.

14. Wandel door tot je op de splitsing met de Velhorst (= weg) komt (T82). Steek schuin over en kies het rechtse pad. Wandel dit uit tot weer bij de weg bent. Ga links en direct bij (T24) rechts. Wandel door tot het Witte Bruggetje over de Berkel en sla net voor de brug (T25) linksaf en volg de Berkeloever met de Berkel aan de rechterkant.

De bevrijding van Almen (7)

Almen werd bevrijd op 2 april 1945. De vrijheid kwam uit het oosten en niet uit het westen, zoals iedereen verwachtte. De geallieerden trokken via de Spitholterbrug de Berkel over. Zo kwamen ze zonder slag of stoot in Almen. De Duitsers gaven de zuidkant van het kanaal tot aan Zutphen prijs. Daarna volgde de slag om het bruggenhoofd bij Almen, waarbij 13 geallieerde soldaten sneuvelden. Burgers vluchtten van de Molenbelt in de richting van het dorp. De optrekkende Canadezen zagen hen aan voor vluchtende Duitsers en schoten hen dood. Almen was in diepe rouw terwijl het dorp de bevrijding nog moest vieren...

15. Steek rechts de Spitholterbrug over en steek op de kruising met Dorpsstraat/Ehzerallee recht over. Houdt op het voetpad bij de kruising rechts aan. Volg het pad (dit is ook een onderdeel van het Almens Ommetje) en steek de Bakkersteeg recht over. Houd de route aan, bij de eerstvolgende kruising van het pad sla je rechtsaf.

Verzetsstrijder Edzard Jacob Bosch (8)

Edzard Jacob Bosch ridder van Rosenthal (1892–1945) was een civiel ingenieur die tijdens de Tweede Wereldoorlog een prominente rol speelde in het verzet. Als Districtshoofd van het Nationaal Steun Fonds in de Achterhoek hielp hij bij het verstrekken van voedsel, bonkaarten en persoonsbewijzen, en organiseerde hulp voor neergeschoten vliegers en ondergedoken Joden. Zijn uitstekende netwerk maakte hem een cruciale schakel in het verzet. In 1944 werd hij commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten in zijn regio. Van Rosenthal werd uiteindelijk verraden en gevangen genomen door de Sicherheitsdienst in december 1944. Na zware mishandelingen ontsnapte hij in januari 1945 uit een transport naar het concentratiekamp Neuengamme. Hij dook onder bij verzetsleden, maar werd op 2 april 1945, vermoedelijk door 'friendly fire', dodelijk getroffen in Almen. Postuum werd hij onderscheiden met het Verzetskruis en het Verzetshedenkingskruis.

16. Bij de kruising met de Blauwe Dijk (P86) ga je links en in de bocht houd je links aan en vervolg je de laatste meters van dag 1 tot de Dorpsstraat. Je staat nu recht voor De Hoofdige Boer met daarnaast de kerk van Almen.

Verzetsheld op de Kansel (9)

In 1942 wordt dominee Gerard Anne Pasma predikant in de protestantse kerk van Almen. Hij is fel tegenstander van het nationaalsocialisme en laat dit duidelijk merken, ook vanaf de kansel. Op 6 oktober 1944 wordt hij om die reden opgepakt en via kamp Amersfoort afgevoerd naar kamp Wöbbelin (bij Neuengamme, Duitsland), waar hij op 21 april 1945 door ziekte en uitputting sterft. Elf dagen voordat het kamp door Amerikaanse troepen wordt bevrijd.

In de zuidelijke muur van de kerk is een gedenksteen gemetseld ter nagedachtenis aan hem.

17. Vanuit Almen vervolg je de route via de Dorpsstraat tot aan de Brandweerkazerne. Hier sla je linksaf de Binnenweg op. In de bocht ga je rechtsaf en volgt het pad. Steek het Twentekanaal over en wandel op de Kapelweg tot de kruising met de Scheggertdijk. Ga hier linksaf.

18. Neem de eerste weg rechts, dit is de Wagenvoortdijk. Buig vlak voor het spoor linksaf en houd links aan. Volg het pad tot knooppunt F56. Sla hier rechtsaf en neem de tunnel onder de spoorweg. Je bent op de Hulzerdijk.

Raymond Cammock (10)

De spoortunnel in de Hulzerdijk is gedoopt tot 'Flying Officer R.J. Cammock', ter ere van de Nieuw-Zeelandse piloot Raymond J. Cammock. In 1944 boorde hij zijn vliegtuig tijdens de Slag om het Twentekanaal in een Duitse munitietrein, waarbij hij omkwam. Resten van het vliegtuig, de trein en munitie werden tijdens de bouw van de tunnel gevonden. De heldendaad van Cammock werd gereconstrueerd door een archeoloog van ProRail. Naast de tunnel werden ook Tweede Wereldoorlog-loopgraven blootgelegd, met hulp van vrijwilligers en de familie Loman, die de grond voor de tunnel aan ProRail verkocht. Bij de tunnel staat een bord met informatie over de gebeurtenissen.

19. Wandel de Hulzerdijk uit tot je weer op de Kapelweg komt. Sla hier linksaf. Vervolg de Kapelweg tot het kruispunt met de Harfsense Steeg. Sla hier rechtsaf en ga de eerste weg weer links. Dit is de Kapeldijk.

Zij die het grootste offer brachten (11)

Op de begraafplaats Almen-Harfsen is op 4 mei 1990 een monument opgericht ter nagedachtenis aan de gevallen en de bevrijders. Het monument 'Onze gevallen' bestaat uit twee betonnen delen die samen een tere, vallende vorm (glas) verdrukken: symbool voor vijandig geweld. Bovenop slaat een bronzen vogel zijn vleugels uit: symbool voor bevrijding en vrijheid. Het monument 'Onze geallieerde bevrijders' kan worden gezien als een brug: twee betonnen delen vormen de pijlers. Hiertussen stroomt water (glas) als symbool voor de plek waar in Almen gestreden is.

Erve Baltinck en haar Joodse bewoners (12)

Op 2 oktober 1942 werd de familie Goldwerth Philips door de Duitse bezetter opgepakt en naar de gevangenis in Gorssel gebracht. Later werden ze gedeporteerd naar Auschwitz, waar ze allemaal werden vermoord. Ondanks pogingen van de ondergrondse om hen onder te duiken, geloofden ze dat ze naar een werkkamp gingen en zouden terugkeren. De familie, die oorspronkelijk uit Duitsland en Polen kwam, woonde op erve Baltinck in Almen. Ze waren actief in de veehandelen en zorgden voor onderdak voor joodse vluchtelingen. Na de oorlog werd de boerderij door brand verwoest, maar de schuur bleef behouden. In de jaren '70 werd er een nieuwe boerderij gebouwd.

Harfsen het dorp dat verdween (13)

Bij de bevrijding in april 1945 voeren Canadese en Duitse troepen een felle strijd met elkaar, waarbij het oude dorp Harfsen, gelegen langs de Harfensesteeg-Kapeldijk bijna volledig wordt verwoest. Er vallen ook veel burgerslachtoffers en meer dan vijftig boerderijen in de omgeving gaan in vlammen op. Ook de molen die hier stond werd vernield. Een deel van deze boerderijen is tijdens de wederopbouw herbouwd. Deze zijn te herkennen aan de rode daken. Het dorp Harfsen zelf is drie kilometer noordelijker helemaal opnieuw opgebouwd, rondom de Harfsense school.

20. Volg de Kapeldijk en sla voorbij Theeschenkerij Watertanden linksaf de Braakhekkeweg op. Blijf aan de linkerkant van de weg. Volg het pad door het weiland. Op het kruispunt (W82) vlak voorbij Landwinkel De Winde met Uutbloashuuske, vervolg je de route op de Schepersweg.

Het graf van Ynze Dikkerboom en Christine van Heesch (14)

Ynze Dikkerboom was een Friese jongen, die net als veel andere jonge mannen, hier in het landelijke Harfsen was ondergedoken om tewerkstelling in Duitsland te ontlopen. Ynze werkte als boerenknecht bij boer Koeslag en raakte betrokken bij het verzetswerk. Zo bracht hij piloten, joden en onderduikers naar onderduikadressen, repareerde radio's en deed hij mee aan het opblazen van spoorwegen. Tijdens een razzia naar onderduikers vonden de Duitsers, door verraad, ook "Het Hol" waar Ynze zich samen met zijn vriendin had verstopt in een geheim compartiment. De Duitsers vonden hen niet en ze leken gered. Maar doordat de Duitsers nog enkele handgranaten in de schuilplaats gooiden, stierven ze alsnog door de brand die ontstond. Ieder jaar onderhoudt groep 7 van de Harfsense Beatrixschool het monument en het pad er naartoe.

21. Op de kruising met de Reeveerweg sla je linksaf. Na de bocht naar rechts, ga je linksaf het wandelpad in (volg de routebordjes). Aan het einde van de weg (I78) sla je rechtsaf de Velderweg in.

22. Als je weer op de kruising met de Reeveerweg komt sla je linksaf. Aan het einde van de weg ga je rechtsaf en bij de eerstvolgende mogelijkheid linksaf de Reeverdijk op.

23. Ga bij de kruising met de Deventerdijk rechtdoor en vervolg je route over de Reeverdijk. Bij wandelknooppunt (A18) sla je rechtsaf. Je bevindt je nu op de Gorsselse Heide. Wandel rechtdoor totdat je bij (J53) komt. Houdt hier rechts aan totdat je de het gebied verlaat en op de Deventerdijk bent. Steek deze recht over de Gerrit Slagmanstraat in.

De overval op boerderij Zonnenberg (15)

Op vrijdagmorgen 14 oktober 1944 begon een 24-jarige melkrijder zijn rit naar de zuivelfabriek in Eefde. Hij was goed bekend met de boerderij van de familie Slagman, waar verzetsmensen en piloten in schuilkelders werden verborgen. Die ochtend werd de boerderij echter overvallen door landwachters. De melkrijder werd meerdere keren gecontroleerd, maar mocht doorgaan doordat een vroegere collega van hem de leiding had. De boerderij werd in brand gestoken en de arrestanten werden naar Deventer afgevoerd. Niet alle onderduikers werden echter gepakt; sommigen slaagden erin om via een schuilkelder te ontsnappen. Later die dag werd de melkrijder benaderd over drie ontsnapte paarden. Samen met enkele burens probeerde hij de ingang van de schuilkelder af te dekken, maar dit mislukte door de aanwezigheid van militairen. Uiteindelijk overleefden de paarden de oorlog en werden teruggebracht naar de familie Slagman, die zwaar had geleden door verraad en de oorlog.

Opdat wij hem niet vergeten

Gerrit Slagman (47 jaar),
Verzetstrijder
Gearresteerd 14 oktober 1944
Geïnterneerd in Neuengamme
Bezweken 12 april 1945 in Wöbbelin

Gerrit Slagmanstraat 2 Joppe

24. Aan het einde van de straat sla je linksaf. Dit is nog steeds de Gerrit Slagmanstraat. Aan het einde van de weg ga je links bij (J67) en direct rechts bij (J70). Je bent nu op de Dortherdijk.

V1 Lanceerbaan Joppe (16)

In en om Joppe lagen verschillende V1-lanceerplaatsen, waarvan één langs de Dortherdijk. De V1's, onbemande straalvliegtuigen, werden van december 1944 tot februari 1945 afgevuurd op de haven van Antwerpen om de geallieerden te treffen. De lanceerplaatsen waren goed gecamoufleerd, waardoor ze moeilijk door geallieerde vliegtuigen te ontdekken waren. Een van de locaties werd in de week voor Kerstmis in werking gesteld, maar het wapen bleek onbetrouwbaar, met veel V1's die voortijdig ontploften of verkeerd terechtkwamen. De omliggende dorpen, waaronder Eefde, werden getroffen door neergestorte V1's, wat leidde tot dodelijke slachtoffers. De V1 werd gezien als een vreesaanjagend wapen, maar de camouflage en het verzet verhinderden dat de geallieerden de lanceringen effectief konden vrijdelen. De V1 speelde een cruciale rol in de oorlog, maar had veel technische gebreken.

25. Wandel de Dortherdijk helemaal uit en op de kruising met de Joppelaan sla je linksaf richting Gorssel. Als je wilt kun je een ommetje maken via Huis Joppe ga dan op de tweede kruising links, rechts en via de Eikenboomlaan weer rechts naar de Joppelaan. Je kunt ook de Joppelaan volgen tot de kruising met de Eikenboomlaan en daar rechts gaan. Wil je een stukje afsnijden wandel dan de Joppelaan uit richting het centrum en pak de routebeschrijving bij 28 weer op.

De bevrijding van Joppe (17)

Op 31 maart 1945 arriveerde de Hermann Goering-divisie in Joppe, waar ze zich inrichtten in huizen en het dorp te maken kreeg met inkwartiering. In de vroege ochtend van 1 april vertrokken ze weer, maar keerden later die dag terug. De kanonnen werden opgesteld in de bossen, en de bewoners verbleven zoveel mogelijk in de kelder. Op 6 april kwam het nieuws dat de Canadezen in het dorp waren, en tanks gingen richting het station, wat het begin van de bevrijding markeerde. Gedurende de oorlog gebeurde er veel in Joppe: de kerk moest klokken afstaan, er kwamen meer onderduikers, en er vonden luchtgevechten plaats. Ook werd het station meerdere keren gebombardeerd, en in december 1944 begon men met de bouw van V1-lanceerbanen, wat leidde tot schade en gevaar voor het dorp.

26. Volg de Eikenboomlaan tot de Lochemseweg en sla linksaf. Over het spoor sla je linksaf de Dommerholtsweg in. Op de kruising ga je links de Flessenbosweg op tot de kruising met de Elfuursweg. Sla hier rechtsaf.

Johnny de Droog doodgeschoten (18)

Op 9 februari 1945 werd de even charmante als geraffineerde collaborateur, spion, agent-provocateur en eerder verzetsstrijder Johnny de Droog net na de ochtendschemering doodgeschoten aan de Joppelaan in Gorssel. De Droog was als een van de "V-Männer" (vertrouwensman/infiltrant) verantwoordelijk voor de arrestatie, en daarmee voor een kwart de dood, van zo'n 300 verzetslieden, onderduikers, neergestorte piloten en joden. Hij martelde zelf arrestanten en twee keer hanteerde hij eigenhandig het pistool. Verzetsgroepen in het hele land, en vooral in Gelderland, rolde met razzia's op. Daarmee was hij mogelijk de grootste verrader in de oorlog.

Gedenksteen aan de Joppelaan (19)

Op 24 september 1944 werden hier bij de "Schieterbult" zes mannen uit Gorssel door een SD-commando * terechtgesteld als vergelding voor: sabotagedaden gepleegd in de gemeente, het onderduiken van de burgemeester, de gemeentesecretaris en gemeenteambtenaren en het in samenhang daarmee verdwijnen van het bevolkingsregister. Meer dan 20 mannen werden gegijzeld. Bij gebrek aan voldoende adressen kreeg politiemann Meijer opdracht een aantal mannen thuis op te halen. Hij weigerde, werd gearresteerd en nog dezelfde dag in Vorden doodgeschoten. Op 24 september 2004 werd hier een monument onthuld ter nagedachtenis aan de slachtoffers.

27. Aan het einde van de Elfuursweg ga je linksaf de Noorseweg in. Volg deze weg tot je weer op de Joppelaan bent. Ga hier rechts richting het centrum.

28. Bij de kruising met de Van der Capellenlaan kun je linksaf slaan. Je wandelt langs het gerestaureerde Tramstation tot de Veldhofstraat, waar je rechtsaf slaat. Volg je de route dan neem je één afslag later en loop je achter Museum MORE langs om via het veld op hetzelfde punt weer uit te komen.

Het Tramstation (20)

Dit tramstation in unieke chaletstijl werd als onderdeel van de stoomtramlijn tussen Deventer en Emmerik in 1926 geopend. De industrie in Deventer had een directe verbinding nodig. Gemiddelde snelheid van de stoomtram: 25 km per uur. Onder meer door oorlogsschade werd in 1945 de lijn opgeheven. Na een fraaie restauratie, met de opvallende glazen puien, is het station sinds 2011 het domicilie van de historische vereniging 'De Elf Marken'.

29. Volg de Veldhofstraat tot de kruising met de Hoofdstraat. Sla rechtsaf, het oude gedeelte van Museum MORE, waar nu een horecagelegenheid in zit, ligt aan je rechterhand. Dit is het oude gemeentehuis van de voormalige gemeente Gorssel.

Groots verzet in Gorssel (21)

Het verzet in de gemeente Gorssel tijdens de Tweede Wereldoorlog was opmerkelijk, vooral wat betreft administratief verzet. Sabotage van de arbeidsinzet, het tegenwerken van de Duitse vestingwerkzaamheden en het helpen van onderduikers waren belangrijke acties. Ambtenaren weigerden bijvoorbeeld te werken voor de vijand, zoals de medewerkers van de arbeidsbeurs en distributiediensten die saboteerden door geen lijsten van tewerkgestelde Gorsselse burgers door te geven. Ze hielpen ook onderduikers met valse persoonsbewijzen en distributiebescheiden. Administratieve sabotage werd verder versterkt door circulaire's die valse instructies gaven om de Duitse controle te ondermijnen. De grootste actie vond plaats op 20 september 1944, toen het gemeentebestuur met het bevolkingsregister onderdook om de Duitse plannen tegen te werken. Deze acties, vaak met grote risico's, speelden een cruciale rol in het verzet tegen de bezetting.

Bombardementen 18 maart 1945 (22)

Op 18 maart 1945 bombardeerden Britse Typhoon jachtvliegtuigen de Duitse hoofdkwartieren in Gorssel, waaronder de villa's Boschterhoek en Ravensweerd. Deze waren doelwitten vanwege hun strategische betekenis tijdens de Slag om het Twentekanaal. De Boschterhoek brandde na een voltreffer af, waarbij vijf Duitse militairen omkwamen. Generaal Schilffart was niet aanwezig, maar na het bombardement verliet hij Gorssel, beschuldigde het dorp van collaboratie en gaf de opdracht om te vertrekken. Villa Ravensweerd raakte zwaar beschadigd. Het bombardement verwoestte ook andere gebouwen, zoals de kerk, de pastorie en woningen, en resulteerde in zeven doden en twintig gewonden onder de Gorsselnaren. De kerk, een rijksmonument, werd getroffen omdat geallieerden de toren als uitkijkpost beschouwden. Na de oorlog werd de kerk hersteld, met een symbolisch beeld van de bevrijding op de deuren.

30. Wandel door de Hoofdstraat, waar zich volop leuke en lekkere adresjes bevinden tot voorbij de Kruitvat en de Bloemenkamp. Sla dan rechtsaf de Esdoornlaan in. Op de kruising met de Molenweg ga je linksaf.

De bevrijding van Gorssel (23)

In de eerste week van april 1945 werd Gorssel plotseling het strijdtoneel van de bevrijding. De Duitsers hadden zich voorbereid op een aanval vanuit het westen, maar de Canadezen vielen onverwachts vanuit het zuidoosten aan, waardoor de frontlinie zich door de gemeente Gorssel begaf. De Spitholterbrug was niet opgeblazen, wat de geallieerden ten goede kwam. De chaos die volgde, was groot: de NSB-burgemeester verdween, de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) waren slecht georganiseerd en voerden zelf hun strijd. Er moesten noodposten worden opgezet, telefoons hersteld en onderduikers geholpen. Terwijl het Canadese leger zich voorbereidde op de aanval op de westkant van de IJssel, werd het gemeentebestuur geconfronteerd met de uitdaging van wederopbouw, herstel van infrastructuur en het herstellen van de orde te midden van de oorlogsomstandigheden.

31. Aan het einde van de weg sla je linksaf de Elfuursweg in en steek je de Deventerweg over. Houd rechts aan en wandel de Veerweg in. Op de kruising sla je rechtsaf. Hier bevindt zich het Canadese Oorlogsmonument aan de linkerkant. Wandel nog een klein stukje verder en sla dan linksaf bij (J23). Je wandelt de dijk op naar voetveer 't Dommerholt. De plek waar de Canadezen de IJssel overstaken. Dit is het officiële eindpunt van de route.

Gedenksteen IJsseloeversteek 'Operatie Cannonshot' (24)

Dit monument is een eerbewijs aan de Canadezen die hier op 11 april 1945 met de oversteek van de IJssel de aanzet gaven tot de bevrijding van West-Nederland. Eerst ging de infanterie in amfibievoertuigen over, daarna werd een pontonbrug geslagen. Gadeslagen door talrijke Gorsselnaren reed dagenlang een onafgebroken colonne Buffalo's met infanteristen en licht geschut van de 48e divisie Highlanders of Canada vanaf de Joppelaan via de Molenweg en de Veerweg naar de brug.

© Copyright: Beelden komen grotendeels uit de collecties van het Historisch Genootschap Lochem, Laren, Barchem en Historische Vereniging De Elf Marken. Deze zijn ondergebracht bij het Erfgoed Zutphen. Ze zijn met toestemming gebruikt.

De route is uitgezet door Dick van Welzen, Gorssel 2024.

Uitgebreide achtergrondinformatie over bovenstaande onderwerpen is gebundeld in het bronnenboek. Eveneens samengesteld door Dick van Welzen. www.vvvlochem.nl/bronnenboek